

2022-11-16

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Straffansvar för psykiskt våld - remissvar

Diarienummer DS 2022:18

Stiftelsen Allmänna Barnhusets generella synpunkter på utredningen

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har tagit del av utredningen gällande straffansvar för psykiskt våld. Stiftelsen Allmänna Barnhuset är en statlig stiftelse med uppdrag att stödja metod- och kunskapsutveckling med syfte att stärka barn och ungdomar i socialt utsatta situationer. Vårt arbete utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) och Stiftelsen har därmed valt att i detta remissvar fokusera på huruvida förslaget är i enlighet med Barnkonventionen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar förslaget att straffansvaret för psykiskt våld ska stärkas. Psykiskt våld mot barn kan få stora konsekvenser både under barndomen och resten av livet och bör anses vara lika skadligt som andra typer av våld, inklusive fysiskt våld. Barn som utsätts för psykiskt våld utsätts ofta även för andra typer av våld. Psykiskt våld kan vara början på en eskalerande våldsutsatthet, vilket stärker behovet av att införa straffansvar. Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer med utredarens bedömning att en ny brottstyp (psykisk misshandel) bör införas och att skyddet för upprepat våld mot samma målsägande bör stärkas. I utredningen beskrivs att upprepade angrepp på den psykiska hälsan bör vara straffbara och att den typen av angrepp förmodligen är mest förekommande i nära relationer, men att den här typen av kränkningar även kan ske i skolor, på arbetsplatser och idrottsföreningar. I lagförslaget används begreppet ”person” genomgående. En invändning mot detta val av begrepp skulle kunna vara att man inte särskilt lyfter fram barn och unga, vilket skulle kunna vara önskvärt utifrån lagens möjliga applikation vad gäller mobbing, psykiskt våld i ungas nära relationer och otillbörlig kontroll. Genom att byta ut begreppet ”person” mot ”barn, unga och vuxna” eller ”barn och vuxna” skulle lagförslagets applicering även på barn och unga tydliggöras.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer i bedömningen att utökad straffansvar för psykiskt våld även bör inkludera utbildnings- och informationsinsatser och vill framhålla vikten av dessa utbildningar inkluderar ett barnrättsperspektiv och att de riktar sig både som förslaget gör

gällande till rättsväsendet, men även till andra verksamheter som möter barn, ungdomar och vuxna som har blivit utsatta för psykiskt våld.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ställer sig bakom bedömningen att inte inkludera ett krav på närstående relation i lagtexten. Denna bedömning är i enlighet med kravet på kriminalisering av våld mot barn i någons vård i Barnkonventionen. Vidare utökas möjligheterna att inkludera även mobbning eller andra kränkningar av icke-närstående i straffansvaret då man inte inkluderar krav på närstående relation, vilket är värdefullt ur ett barnperspektiv. I förslaget diskuteras också vikten av att inte inkludera krav på närstående relation kopplat till barn med funktionsnedsättning som kan vara utsatta för kränkningar och våld av personal. Stiftelsen Allmänna Barnhuset vill betona att denna risk gäller både barn med och utan funktionsnedsättning, då alla barn kan utsättas för kränkningar och psykiskt våld av t.ex. skolpersonal, tränare eller andra icke-närstående vuxna. Barn med funktionsnedsättning löper dock särskilt stor risk att utsättas för våld och övergrepp, inklusive psykiskt våld, av flera olika möjliga gärningspersoner vilket gör det särskilt viktigt att närståendekravet slopas.

Stiftelsen Allmänna Barnhusets synpunkter på utredningens förslag

Förslag: En ny bestämmelse som föreskriver straffansvar för psykisk misshandel ska införas i 3 kap. 5 a § brottsbalken med följande lydelse. Den som upprepat utsätter en annan person för nedvärderande, förödmjukande eller på annat sätt kränkande gärningar eller utövar otillbörlig kontroll över en annan person genom att begränsa den personliga handlingsfriheten, döms, om gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för psykisk misshandel till fängelse i högst fyra år. Samtidigt ändras 4 a § första stycket, 4 b och e §§ brottsbalken på så sätt att förolämpning enligt 5 kap. 3 § kan ingå i de grova fridskränkningssbrotten, olaga förföljelse samt hedersförtryck. Någon förändring i bestämmelsen om barnfridsbrott i 4 kap. 3 brottsbalken föreslås inte.

Stiftelsen tillstyrker stora delar av förslaget men instämmer inte med bedömningen kring att inte förändra bestämmelsen om barnfridsbrott, se nedan.

10.1.4 Något om brottskatalogerna i 4 kap. brottsbalken

Som framgått föreslås i denna promemoria att förolämpning ska fogas till brottskatalogerna i 4 kap. 4 a, b och e §§. Skälen för detta framgår i avsnitt 8.3 och upprepas inte här. Däremot bedöms att bestämmelsen om barnfridsbrott i nuläget inte bör ändras på så sätt att psykisk misshandel läggs till i brottskatalogen för detta brott. Psykiskt våld kan förvisso vara skrämmande för barn att bevittna, men inte skrämmande på samma sätt som vid brott som innefattar våld eller allvarliga hot om brottslig gärning. Därtill bygger barnfridsbrottet på att det är kriminaliserat att låta barn bevittna våld, vilket redan i sig är en form av psykisk misshandel. De brottsliga gärningar som nu anges i 4 kap. 3 § brottsbalken framstår därför som välväggda. Någon förändring föreslås därför inte i relation till barnfridsbrott.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer inte i den bedömning som görs vad gäller tillägg av psykisk misshandel i brottskatalogen för barnfridsbrottet. Formuleringen ”Psykiskt våld kan förvisso vara skrämmande för barn att bevittna, men inte skrämmande på samma sätt som vid brott som innefattar våld eller allvarliga hot om brottslig gärning” är potentiellt missvisande. Stiftelsen anser inte att det finns anledning att anta att upprepad psykisk misshandel som bevittnas av barn inte kan få lika stora negativa konsekvenser som att bevittna fysisk misshandel. Barnfridsbrott är gradindelade enligt graderna ringa, normalgrad och grovt, vilket ger utrymme för att vid lagföring bedöma vilken grad av barnfridsbrott bevittnande av psykisk misshandel ska kategoriseras som. Att lägga till psykisk misshandel i brottskatalogen för barnfridsbrottet är i enlighet med Barnkonventionens artikel 19 som anger att barn ska skyddas mot alla former av fysiskt och psykiskt våld, inklusive försummelse. Att bevittna våld kan anses vara en form av psykiskt våld/psykisk misshandel, men detta bör inte ha någon påverkan på huruvida bevittnad psykisk misshandel ska ingå i barnfridsbrottet eller ej.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer inte heller i den bedömning som görs gällande att inte utöka straffansvaret för försummelse. Försummelse kan få stor påverkan på barns liv, hälsa och utveckling och Stiftelsen rekommenderar att ett nytt ställningstagande i denna bedömning görs i enlighet med Barnkonventionens artikel 19 med fokus på barns rättigheter.

Bedömning: De särskilda åtalsförutsättningarna i 5 kap. 5 § tar sikte på när åtal väcks för *brodden* i 1–3 §§ och gäller inte när åtal väcks för ett *annat brott* som består av flera brottsliga gärningar till exempel fridskränkingsbrott, olaga förföljelse eller hedersförtryck. Det finns därmed inget behov av att förändra åtalsreglerna för ärekränkingsbrotten så att allmänt åtal ska kunna väckas i fler fall än i dag när brotten begås i nära relation och vid hedersrelaterat våld och förtryck.

Stiftelsen avstår från att kommentera bedömningen.

Bedömning: Det har inte framkommit tillräckliga skäl för att i nuläget göra några ändringar i åtalsregleringen avseende förtal och grovt förtal. Såväl kravet på angivelse av vuxna målsägande som kravet på att åtal ska vara påkallat ur allmän synpunkt bör därför vara kvar.

Stiftelsen avstår från att kommentera bedömningen.

Bedömning: Det finns inget behov av att förändra åtalsreglerna för förolämpning så att allmänt åtal kan väckas i fler fall när brotten begås i nära relation och vid hedersrelaterat våld och förtryck.

Stiftelsen avstår från att kommentera bedömningen.

Ärendet har beretts av Amanda Nyberg.

Stockholm 2022-11-15

Anne-Marie Brodén
Ordförande

Cecilia Sjölander
Generalsekreterare